

ZMĚNY POČETNÍHO STAVU VODNÍCH PTÁKŮ NA RYBNÍCÍCH ČESKOLIPSKA

Changes of waterfowl numbers on ponds of Česká Lípa region

Miroslav Honců

Českolipský okres má na svém území celou řadu větších i menších rybníků, které představují více než 60 % rybníčních ploch celého Severočeského kraje. V období od října do dubna se stávají každoročně zimovištěm vodních ptáků a stovkám dalších slouží jako důležitá zastávka při jejich dlouhé cestě na jih, anebo při jarní cestě zpět na sever. Toto období je velmi vhodné pro sčítání vodních ptáků, které je nutno provádět v mezinárodní spolupráci.

Iniciátorem sčítání byl "mezinárodní úřad pro průzkum divoce žijících ptáků - IWRB, sídlící v Anglii, s kterým Československo spolupracuje od roku 1965. Sčítání prováděné na rybnících Českolipska je vlastně jen kamínkem v mozaice sčítání československého, resp. evropského. Tím, že je prováděno ve střední Evropě, v době tahu ptáků, umožňuje získat přehled o početnosti ptačích populací i z nepřístupných oblastí severní Evropy, kde je navíc málo pozorovatelů. Výsledky sčítání jsou cennými podklady k přehledu o úbytcích, nebo naopak o přírůstcích vodních ptáků v mezinárodním měřítku, na jehož základě se vyhláší ochrana nad ohroženými druhy, příp. odstřel či regulace při přemnožení druhů jiných.

METODIKA

Sledováním vodních ptáků na rybnících Českolipska se zabývám od roku 1965 průzkumem kovozámeckého rybníka u Zahradek. V následujícím roce 1966 jsem sčítání rozšířil o průzkum holanských rybníků a rybníků dokeských. V roce 1968 bylo v lednovém termínu sčítání poprvé provedeno na nezamrzající řece Ploučnici pod Českou Lípou, v úseku dlouhém asi 2 km. Průzkum v této první etapě

byl ukončen v roce 1969. Po celé období 1965 - 69 byl organizován v rámci republiky Dr. Urbánkem z Biologické stanice Vysoké školy zemědělské v Lednici. Od roku 1970 průzkum pokračoval pod řízením Ing. Fialy zprvu externím spolupracovníkem později zaměstnancem Ústavu pro výzkum obratlovců při ČSAV v Brně. K došavadnímu rozsahu průzkumu byly přibrány Hradčanské rybníky, Heřmanický rybník a rybníky úseku Stráž p. R. - Hamr u České Lípy. Vzhledem k neúplnosti údajů z tohoto období je nutno jej považovat za orientační. V té podobě jak je průzkum ve svém rozsahu prováděn dnes je realizován a tudíž i srovnatelný v plné míře od roku 1976, pokud se týče hnízdního rozšíření druhů pak od roku 1971 (dubnové stavy).

V letech 1981 - 1985 bylo sčítání zařazeno mezi vědecko-výzkumné úkoly Okresního muzea v České Lípě pod názvem mezinárodní sčítání vodních ptáků na rybnících Českolipska a mělo označení V 9 v rámci krajských průzkumů. V letech 1986 - 1990 tento úkol pokračoval pod názvem: Změny početního stavu vodních ptáků na rybnících Českolipska a měl označení U 11. Průzkum byl prováděn na 24 rybnících, 2 technických nádržích, 1 přehradě a na 2 km dlouhém úseku řeky Ploučnice mezi Českou Lípou a Stružnicí. Kontrolovány byly tyto rybníky:

1. Rybníky holanské soustavy. Jedná se o 10 rybníků, ležících v nadmořské výšce 271 - 289 m. Katastrální výměra podle Chmelíčka (1969) byla 139,8 ha, výměra zatopené plochy 115 ha. Po úpravách (bagrování) a novém zaměření většiny rybníků provedeném v roce 1986 je nová výměra sledovaných rybníků 183,29 ha. Ústředním rybníkem soustavy je Holanský rybník, největším je Dolanský rybník, ostatní rybníky jsou mnohem menší. Patří sem Jílek, Kravský velký, Holanský r., Nohavice malá, Milčanský, Ilýnský, Dolanský, Nebeský, Koňský a Vojenský.
2. Rybníky dokalké soustavy. Soustava zahrnuje 5 rybníků v nadmořské výšce 267 - 277 m, jejich katastrální výměra byla 534,7 ha a zatopená plocha 388 ha, viz Chmelníček (1969). Po novém zaměření v roce 1986 činí katastrální výměra sledovaných rybníků 404,38 ha. Patří sem Máchovo jezero (dříve Velký r.), r. Břehyně, Poslův r., Čepčí r. a Pateřínka. Soustava je tvořena těmi největšími rybníky v celé oblasti Máchovým jezerem (270,44 ha) a r. Břehyně (91,65 ha). Zbývající rybníky jsou

podstatně menší.

3. Rybníky hradčanské soustavy. Zde se jedná o 5 rybníků o celkové rozloze 36,63 ha v nadmořské výšce 270 - 287 m. Soustava zahrnuje Hradčanský r., Držník, Strážovský r., Vavrouškův a Černý r.. Rybníky se nacházejí ve vojenském pásmu a byly v uplynulých letech vystaveny náporu vojenské techniky. V důsledku poškozování hrází byl dlouhodobě vypuštěn Vavrouškův r. (1974 - 1989) a rybník Strážovský (1974 - 1990), čímž byly pro výskyt vodních ptáků bezpředmětné.
4. Rybníky oblasti Stráž p.R. - Hamr u České Lípy: V této soustavě figurují 4 rybníky a 1 přehrada o celkové výměře 194,9 ha, v nadmořské výšce 305 - 323 m. Nejvýznamnější z nich je rybník v Hamru od roku 1984 vypuštěný v důsledku těžby uranu, Sedlický rybník, jež byl v roce 1975 vypuštěn a postupně přebudován na technickou nádrž - odkaliště odpadních vod prakticky v původním rozsahu rybníka. Rovněž na technickou nádrž byl přestavěn Pustý rybník. Beze změn zůstala přehrada Horka u Stráže p. Ralskem. V roce 1980 byl nově vybudován malý, dosud bezejmenný rybník u Stráže pod Ralskem.

Mimo soustavy rybníků byly vyčleněny 2 rybníky a to :

- Novozámecký rybník o kat. výměře 126 ha v nadmořské výšce 255 m. Ještě v padesátých letech měl tento rybník výměru zatopené plochy 80 ha, na počátku průzkumu v roce 1965 to bylo asi 60 ha, v současné době je to 38 ha. Velice rychle zarůstá, odhaduje se, že během 25 - 30 let zanikne vodní plocha úplně.
- Heřmanický rybník o kat. výměře 18,07 ha a vlastní zatopené ploše asi 9 ha, v nadmořské výšce 260 m. Je rybníkem nebeským, takže po podzimním výlohu dlouho trvá, než je znovu napuštěn. Prakticky na plnou vodní hladinu se rybník dostává až na jaře (po tání sněhu či vydatných deštích).

Rybníky se geograficky nacházejí v Ralské pahorkatině, což je soubor pískovcových kotlin, pahorkatin a 1 tabule s celkem nevelkými výškovými rozdíly. Nad jinak nízký povrch vynikají četné třetihorní výlevy, dominující svou výškou v krajině, např. Ralsko (696 m n.m.), Velký a Malý Bezděz (603, resp. 578 m n.m.). Klimaticky patří tato oblast do okrsku B 3, který lze charakterizovat jako mírně teplý, mírně vlhký, s mírnou zimou, pahorka-

tinový. Lednová teplota nad -3°C , výška do 500 m. Část území, tj. rybníky v úseku Stráž pod Ralskem - Hanr u České Lípy patří do okrsku B 6, resp. B 8 s prakticky stejnými charakteristikami, avšak s nižší lednovou teplotou pod -3°C .

Konkrétní hydrometeorologické údaje ze dnů sčítání byly převzaty z Hydrometeorologického ústavu v Ústí nad Labem a jeho archivu uloženého v Brozanech u Litoměřic. Převážná část údajů pochází ze stanice v České Lípě (1965 - 1990), s výjimkou části roku 1976 a 1985, kdy se zde měření neprováděla. Chybějící údaje musely být převzaty ze stanice v Doksech.

Vlastní průzkum byl prováděn od října do dubna v sedmi sčítacích termínech. Časově byl značně náročný, neboť při překonávání vzdáleností mezi rybníky bylo nutno najezdit kolem 120 km dopravními prostředky a ujít kolem 2 - 3 km pěšky. Sčítání tak naplnilo zpravidla celý den. Pozorování na rybnících bylo prováděno dalekohledy. Na menších rybnících třídrem 12x60, resp. 7x50, na velkých rybnících Asiolou 20x80. Tím, že sčítání bylo prováděno jedním pozorovatelem ze stálých stanovišť umožnilo eliminaci případných chyb při odhadu množství ks. Na každém z rybníků byly zapisovány jednotlivé druhy potáplic, potápek, veslonohých, brodivých, vrubozobých, chrástalovitých, bahňáků a dlouhokřídlých, dále u vody žijících dravců a lednáčka říčního. Do sčítání nebyli zahrnováni pěvci. Průzkumem byly sledovány tři hlavní cíle :

1. Stanovení druhového zastoupení vodních ptáků na rybnících Českolipska a stanovení jejich počtu během zimování, tahu, ale i na počátku hnízdního období v absolutních číslech.
2. Sledování tendence změn stavu vodních ptáků během delšího časového období.
3. Registrace významných shromaždišť vodních ptáků. Doporučení zjištěných lokalit k ochraně.

VÝSLEDKY PRŮZKUMU

Průzkumem z let 1965 - 1990 byla podchycena převážná část českolipských rybníků, neboť z celkové rozlohy asi 1200 ha v okrese byla zkoumána rozloha 963,28 ha a zjištěno zde 54 druhů vodních ptáků. Maximální stavy vodních ptáků v podzimním období se pohybují ve výši až 7183 ex (X.1980), kdežto průměrné podzimní stavy z let 1976 - 1990 činí 4393 ex. Nejhojnější je v tomto počtu zastou-

pena lyska černá, jejíž max. výskyt byl zaznamenán v 10.1980 ve výši 5118 ex, ev. kachna divoká - 3222 ex z 10.1982. V jarním období počty vodních ptáků dosáhly maximální výše 16608 ex (4.1976), resp. 12726 ex (4.1973), především zásluhou racků chechtavých, jejich max. stav 15480 ex je z 5.1976. O vývoji absolutních množství vodních ptáků v jednotlivých letech nás informuje přehledná tabulka za období 1976 - 1990 :

	X	XI	XII	I	II	III	IV
1976/77	5318	3894	4753	52	153	2670	10556
1977/78	x	3315+10	227+271	464+212	211+236	902+42	8274+54
1978/79	4441+7	3769+355	679+364	81+160	85+235	1277+740	7350+138
1979/80	3081+4	2917+198	2209+179	21+264	250+455	568+332	6632+316
1980/81	7183+17	2105+33	628+71	86+177	252+23	1131+86	8259+131
1981/82	5994+10	3181+13	563+122	172+98	231+138	2120+182	5598+185
1982/83	4680+10	3643+37	3519+125	1547+132	307+124	2455+77	4028+447
1983/84	4290+12	2396+32	385+145	394+127	9+149	425+100	4849+532
1984/85	1383+130	2022+49	1485+83	54+140	147+52	1082+84	2786+744
1985/86	2132+39	2366+82	1340+95	128+71	69+70	1256+21	4928+1109
1986/87	4529+33	3636+35	2363+120	113+153	170+133	115+154	3933+609
1987/88	x	4957+92	909+146	730+161	801+157	2576+29	3008+28
1988/89	5521+87	x	2050+75	1370+124	1342+136	2267+206	3791+22
1989/90	3919+38	x	632+149	516+171	2006	3105+133	3231+276

Vysvětlivky k tabulce:

x = sčítání nebylo provedeno

první číslo v každém sloupcu je výslednicí součtu všech vodních ptáků ve všech sledovaných rybnících

druhé číslo je součtem všech pozorovaných ptáků na Floučnici pod Českou Lípou

Z tabulky vyplývá celkem plynulý pokles počtu vodních ptáků v dubnovém termínu sčítání na rybnících (způsobeno trvalým poklesem stavu racků chechtavých, poměrně stálý stav vodních ptáků na Ploučnici v zimních měsících (prosinec, leden a únor) a velice proměnlivé podzimní stavy na rybnících (říjen a listopad).

Další tabulka uvádí průměrné počty nejhojnějších druhů vodních ptáků z let 1976 - 1990 v období od října do dubna :

	X	XI	XII	I	II	III	IV
Podiceps cristatus	60	17	o jediné			7	60
Podiceps nigricollis	1	-	-	-	-	1	14
Podiceps ruficollis	5	-	-	-	-	-	5
Ardea cinerea	34	39	18	10	6	11	3
Anas platyrhynchos	1618+26	1504+69	1059+126	380+128	363+131	514+112	202+32
Anas crecca	31	48	8	1	3	17	4
Anas querquedula	-	1	-	-	1	6	2
Anas strepera	33	8	-	-	-	8	28
Spatula clypeata	-	1	-	-	-	2	13
Aythya ferina	60	60	1	-	2	170	236
Aythya fuligula	39	17	o jediné	-	-	113	281
Cygnus olor	60+4	46+4	30+10	21+19	25+11	38+5	42+3
Fulica atra	2337+1	1405+4	434+1	27+4	26+3	282+12	735+1
Vanellus vanellus	17	1	-	-	2	13	5
Larus ridibundus	58	31	1	o jediné	289+26	4165+304	
Průměrné součty							
všech vodních ptáků	4 393	3178	1535	439	428	1471	5795

Přes zimu většina rybníků zamrzá (jistou výjimkou byla zima 1988/89 i 1989/90) a z vodních ptáků zde zůstávají jen ty nejodolnější druhy, tedy kachna divoká, lyska černá, labuť velká, volavka popelavá, čírka obecná, které se v menších počtech stěhují na nezamrzající řeku Ploučnici a na tři rybníky (spíše nezamrzající technické nádrže). Rustý rybník v Hamru, nový rybník u Stráže pod Ralskem a Kaliště (bývalý Sedlický rybník) u Stráže pod Ralskem. Ty nezamrzají proto, že do nich přitéká 15°C teplá voda z dolů či z chemické úpravný. Iravidelné zimoviště labutí se vytvořilo na Ploučnici v České Lípě u jezu, kde v posledních letech přezimuje několik desítek kusů.

V podzimních měsících a na začátku zimy ještě před zámrazem rybníků dochází na některých z nich k nahromadění velkých skupin vodních ptáků, zejména kachen divokých a lysek černých. Nad tisíc jedinců kachny divoké bylo zjištěno na čtyřech lokalitách:

13.11.66	-	1700 ex	Novozámecký rybník
7.11.71	-	1500 ex	" "
7.11.72	-	2260 ex	" "
14.10.78	-	1034 ex	r. úseku Stráž p.R. - Hamr u České Lípy
13.10.80	-	1279 ex	Holanské rybníky
17.10.82	-	1200 ex	Novozámecký rybník
12.12.82	-	1388 ex	Dokské rybníky
16.1.83	-	1264 ex	" "
22.10.83	-	1800 ex	Novozámecký rybník
13.11.83	-	1070 ex	Dokské rybníky
16.12.84	-	1100 ex	" "
15.12.86	-	1098 ex	" "

Každé tisíc jedinců lisky černé bylo zjištěno na třech lokalitách:

13.11.66	-	1000 ex	Novozámecký rybník
17.10.67	-	1050 ex	" "
12.11.72	-	1198 ex	" "
12.10.74	-	1010 ex	Dokské rybníky
12.10.75	-	1180 ex	Holanské rybníky
14.11.76	-	1700 ex	" "
12.12.76	-	2010 ex	" "
11.11.77	-	1523 ex	Dokské rybníky
14.10.78	-	1205 ex	" "
11.11.78	-	2052 ex	" "
16.10.79	-	1724 ex	" "
22.11.79	-	1155 ex	" "
13.10.80	-	3518 ex	" "
17.10.81	-	2564 ex	" "
4.11.86	-	1200 ex	" "
18.11.87	-	1200 ex	" "
16.10.88	-	1300 ex	Novozámecký rybník
17.10.89	-	1800 ex	" "

V době tahu, na podzim a na jaře se setkáváme na rybnících se vzácnými severskými hosty, nebo zatoulanci: potáplice severní, potápka rudokrká, kormorán obecný, labuť zpěvná, morčák velký, morčák bílý, berneška rudokrká, husa polní, ostralka obecná, hvízdák eurasijský, zrzhlávká rudozobá, hohol severní, kachna hnědá, kajka mořská, orlovec říční, pilich šedý, moták lužní, břehouš černoocasý, jespák bojovný, racek malý a racek tříprstý.

Na jaře, v době tání ledu se na rybnících objevují nejprve kachny divoké a labuť velká, postupně přilétají další druhy: např. poláci velcí a chocholati, rackové chechtaví apod.

Průzkumem byla rovněž prokázána specifická některých rybníků či rybníčních soustav pro výskyt vodních ptáků. Tak např. pro holanské rybníky je v jarním období charakteristický poměrně vysoký počet poláků velkých a poláků chocholaček, kopřivka obecná se ve větším počtu koncentruje na Kravském rybníku, Novozámecký rybník je v posledním období jediným hnízdištěm bukačů velkých a dochází zde ke koncentraci labutí velkých, byl odedávna významným hnízdištěm racků chechtavých a do nedávné doby i hnízdištěm husy velké. Máchovo jezero je největším hnízdištěm roháčů velkých a posledním místem, kde hnízdil donedávna rybák obecný. Rybník Břehyně je spolu s Heřmanickým rybníkem výskytštěm jeřábů popelavých a orlů mořských zpravidla i v hnízdním období.

Výskyt vodních ptáků na rybnících je závislý na mnoha faktorech: na vypouštění rybníků (ať již dlouhodobé či pro výloh ryb), na rybářském provozu, rekreaci, na sněhové pokrývce, mlze a především na teplotě ve spojení ať již s částečným či úplným zámrazem rybníků. Závislost výskytu lisky černé, kachny divoké a labutě velké na teplotě zachycující přehledné grafy z let 1976 - 1990 - viz přílohu.

II. Změny stavů vodních ptáků během delšího časového období.

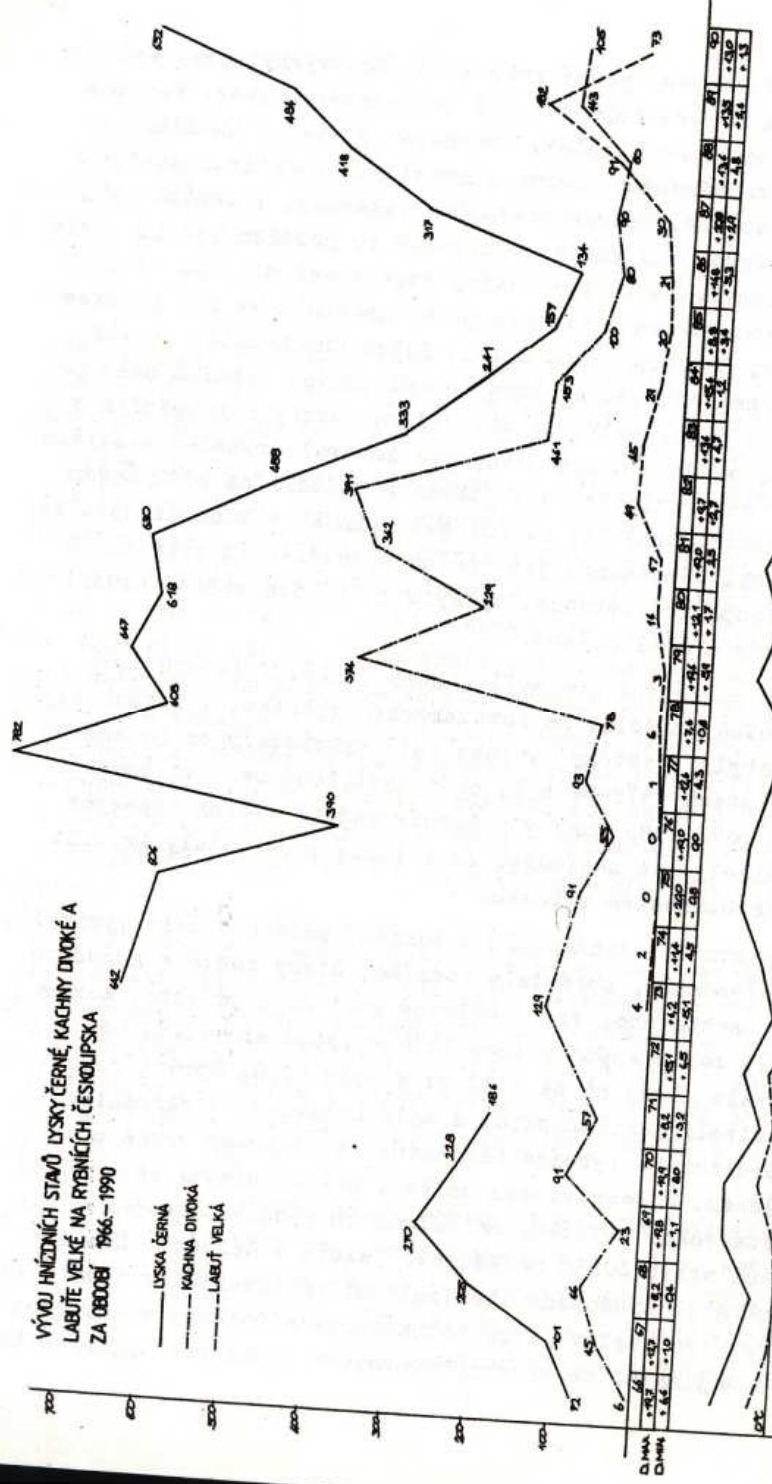
Nástup labutě velké na českolipských rybnících nastal v sezóně 1977/78, kdy bylo poprvé prokázáno hnízdění. Předtím byly labuť zastíženy jen nepravidelně na tahu. V současné době obsazují převážnou část rybníků. Maximální počet labutí - 182 byl

zaznamenán v hnízdním období roku 1989, kdy výskyt pravděpodobně kulminoval. V roce 1990 byl již zaznamenán pokles. Vzestup byl rovněž zaznamenán u poláka chocholačky, jehož hnízdění v oblasti bylo zaznamenáno teprve v roce 1964 na Malé Kohavici u Holan. Stav chocholaček se postupně zvyšovaly, v sezóně 1979/1980 došlo k vyrovnání počtu obou druhů (s polákem velkým - viz graf č.2 přílohy), tento rovnovážný stav trval do roku 1988. V posledních dvou letech převažuje polák chocholačka nad polákem velkým přesto, že obou druhů ubývá. Polák chocholačka se tak stává druhou nejhojnější kachnou českolipských rybníků hned po kachně divoké. Bukáč velký se objevil na dokských rybnících v roce 1979/80, předtím nebyl nikdy při kontrole rybníků zastížen. Lo roku 1989 se pravidelně vyskytoval a hnízdil na Břehyňském rybníce (příležitostně též na Poslově rybníku a Máchově jezeře), v roce 1990 byl zaznamenán již jen na Novozámeckém rybníku. K druhům se stoupající tendencí výskytu patří dva vzácné druhy: jeřáb popelavý a orel mořský.

Úbytek se markantně projevil u husy velké. V letech 1965 - 1971 pravidelně hnízdila na Novozámeckém rybníku, v letech 1972 - 76 husy nebyly zjištěny, v roce 1977 vyhnízdily na Holanském rybníku. V letech 1978-84 byly opět zastíženy na Novozámeckém rybníku. Od roku 1985 husy v hnízdním období z českolipských rybníků vymizely. Je zajímavé, že v témže roce začaly hnízdit labuť na Novozámeckém rybníku.

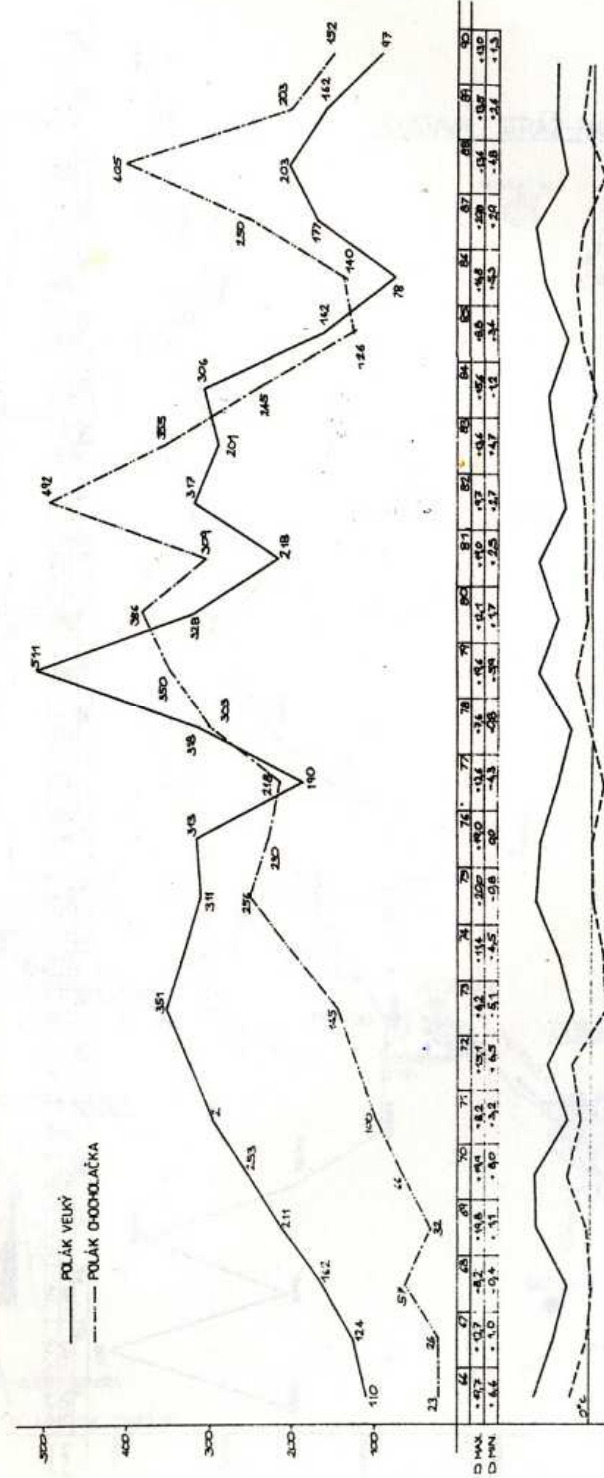
Úbytek stavu byl zaznamenán u bukáčka malého (zcela vymizel), u slípky zelenonohé, chřástala vodního, čírky modré a kupodivu též racka chechtavého, viz přehledný graf č. 3 přílohy. Maximum výskytu bylo zaznamenáno v roce 1976 - 15480 ex racků. Od té doby počet trvale klesá až na 1970 ex v roce 1990. Oproti roku 1979 rackové vymizeli jako hnízdicí z Malé Kohavice, z Heřmanického rybníka, Sedlického rybníka (Kaliště), z přehrady Horka u Stráže pod Ralskem. K podstatnému snížení stavů hnízdní kolonie došlo na Novozámeckém rybníku, na Dolanském rybníku, naopak k mírnému zvýšení stavu došlo na Máchově jezeře v Doksech. Domnívám se, že tato změna je způsobena chemikáliemi používanými v zemědělské výrobě, které se dostávají do potravinového řetězce racka chechtavého. Je zajímavé, že všechny jmenované rybníky s výjimkou Má-

VÝVOJ HNĚZDIČNÍCH STAVŮ LYSKY ČERNÉ, KACHNY DVOKÉ A LABUŤE VELKÉ NA RYBNÍČÍCH ČESKOLIPSKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

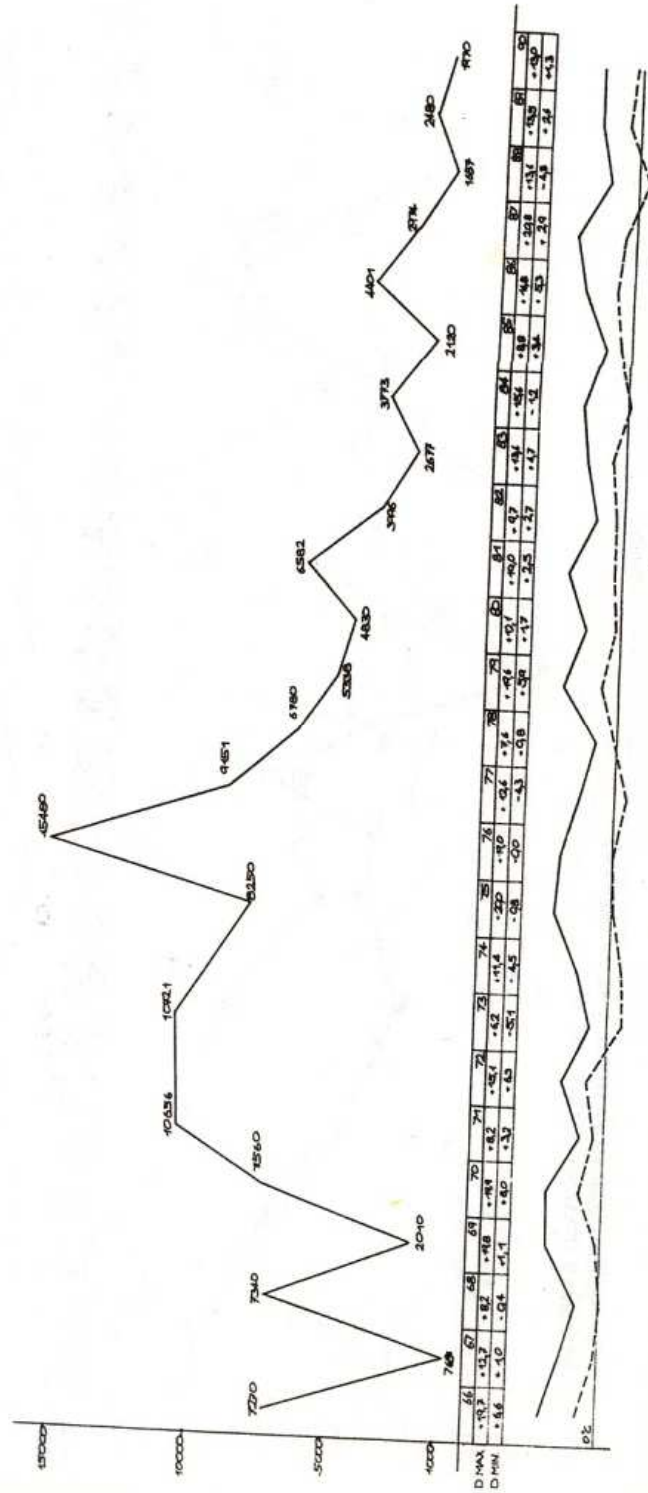
Graph 1 The development of breeding populations of Coot, Mallard and Mute Swan on ponds of Česká LIPA region within 1966 - 1990

VÝVOJ HNĚZDIČNÍCH STAVŮ POLÁKA VELKÉHO A POLÁKA CHOCHOLÁČKY NA RYBNÍČÍCH ČESKOLIPSKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

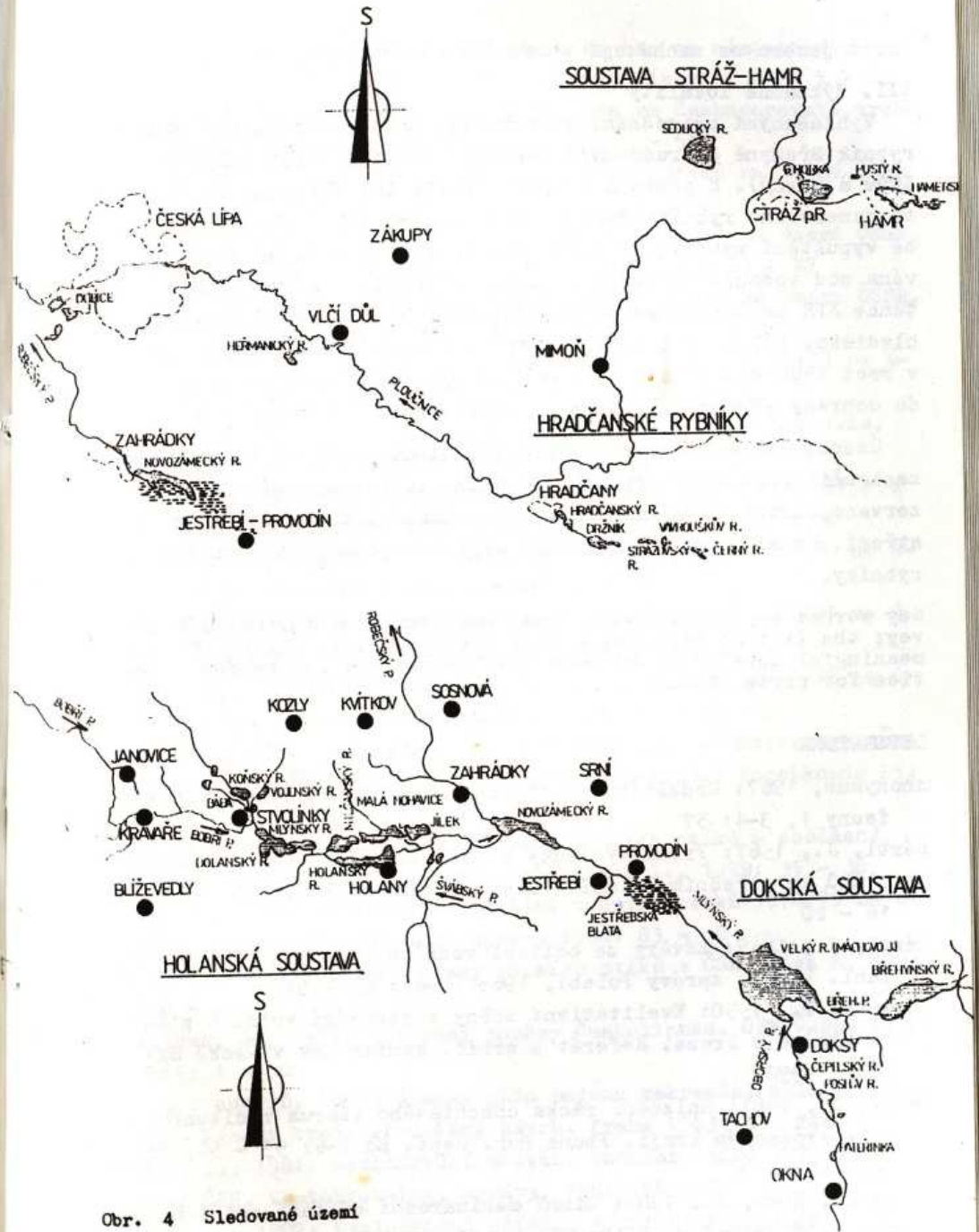

Graph 2 The development of breeding populations of Grebe and Titled Duck on ponds of Česká LIPA region within 1966 - 1990

VÝVOJ VNÍZDNÍCH STAMŮ RACKA CHECHTAVÉHO NA RYBNÍCÍCH ČESKOLÍPŠKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

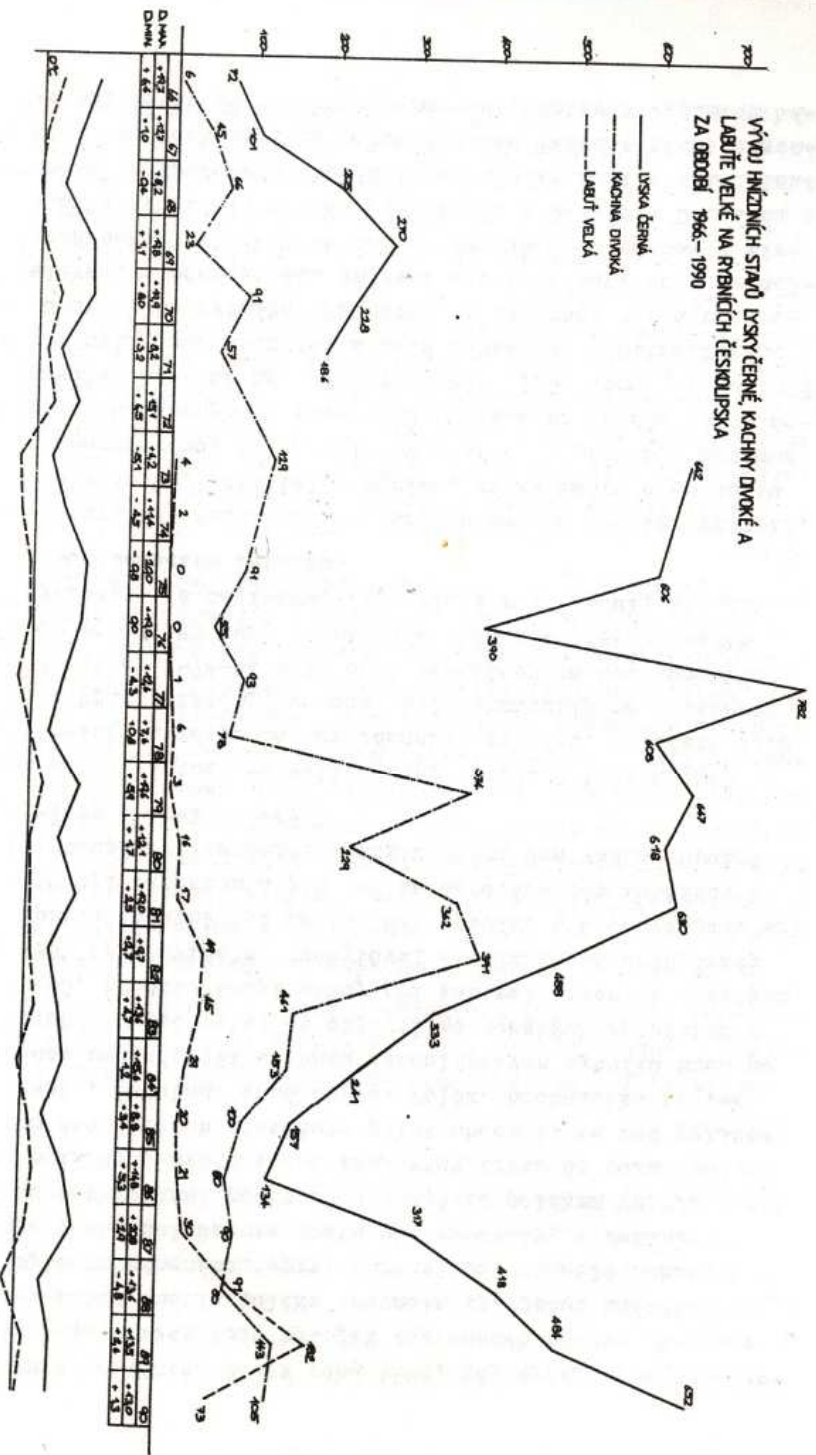

Graph 3 The development of breeding population of Black-headed Gull on ponds of Česká Lípa region within 1966 - 1990

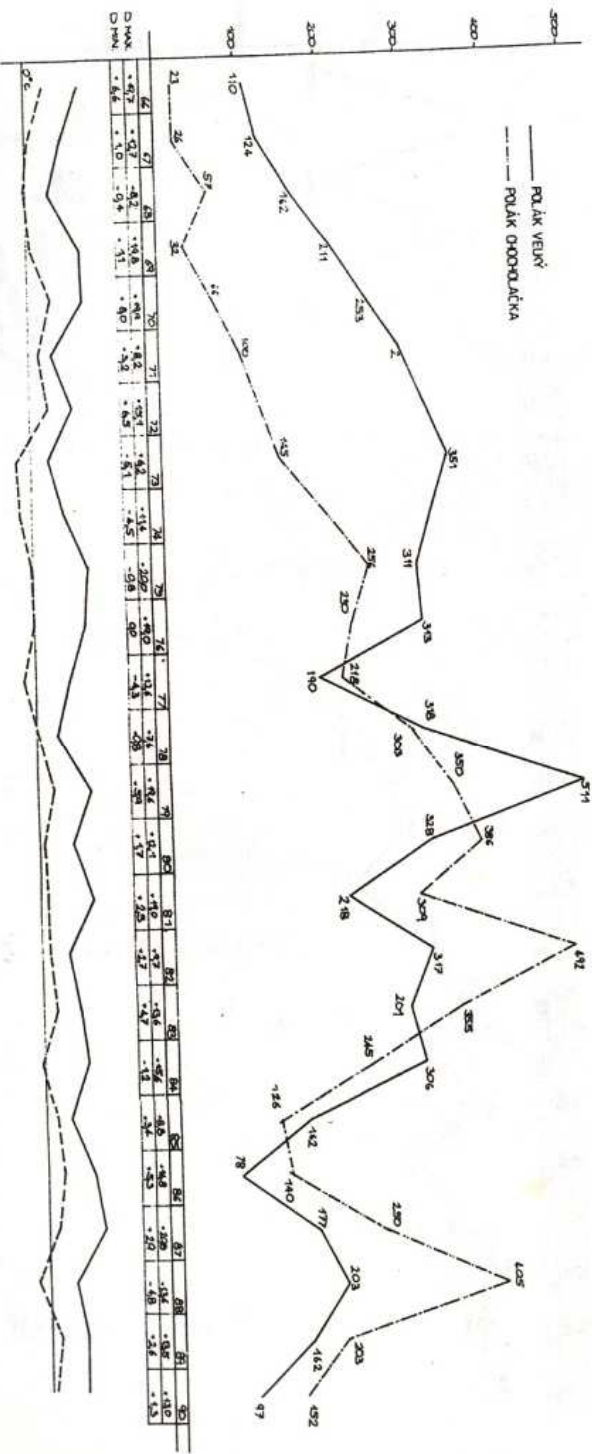
Obr. 4 Sledované území
Fig. 4 The following region

VÝVOJ HNĚZDNÍCH STAVŮ UYSKY ČERNÉ, KACHNY DROKÉ A LABUŤ VELKÉ NA RVIANÍCÍCH ČESKOLIPSKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

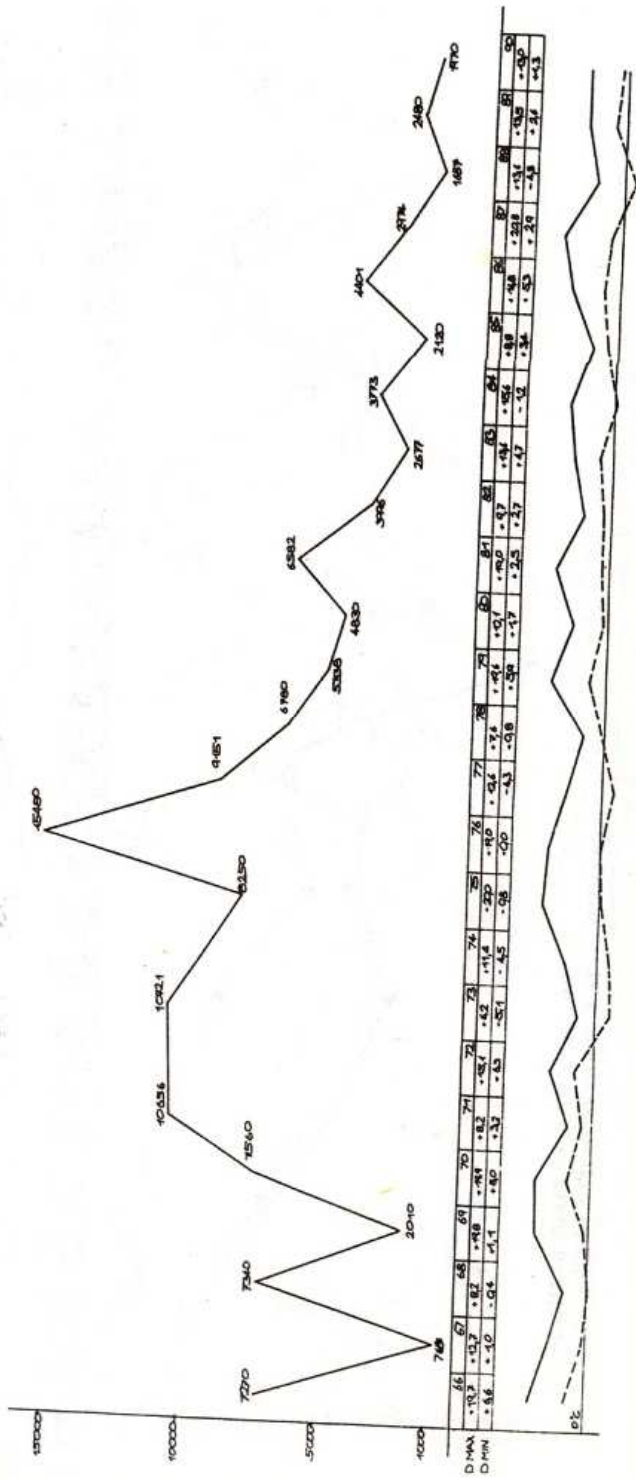
Graph 1 The development of breeding populations of Coot, Mallard and Mute Swan on ponds of Česká Lípa region within 1966 - 1990

VÝVOJ HNĚZDNÍCH STAVŮ POLÁKA VELKÉHO A POLÁKA OCHOCHOLÁČKY NA RVIANÍCÍCH ČESKOLIPSKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

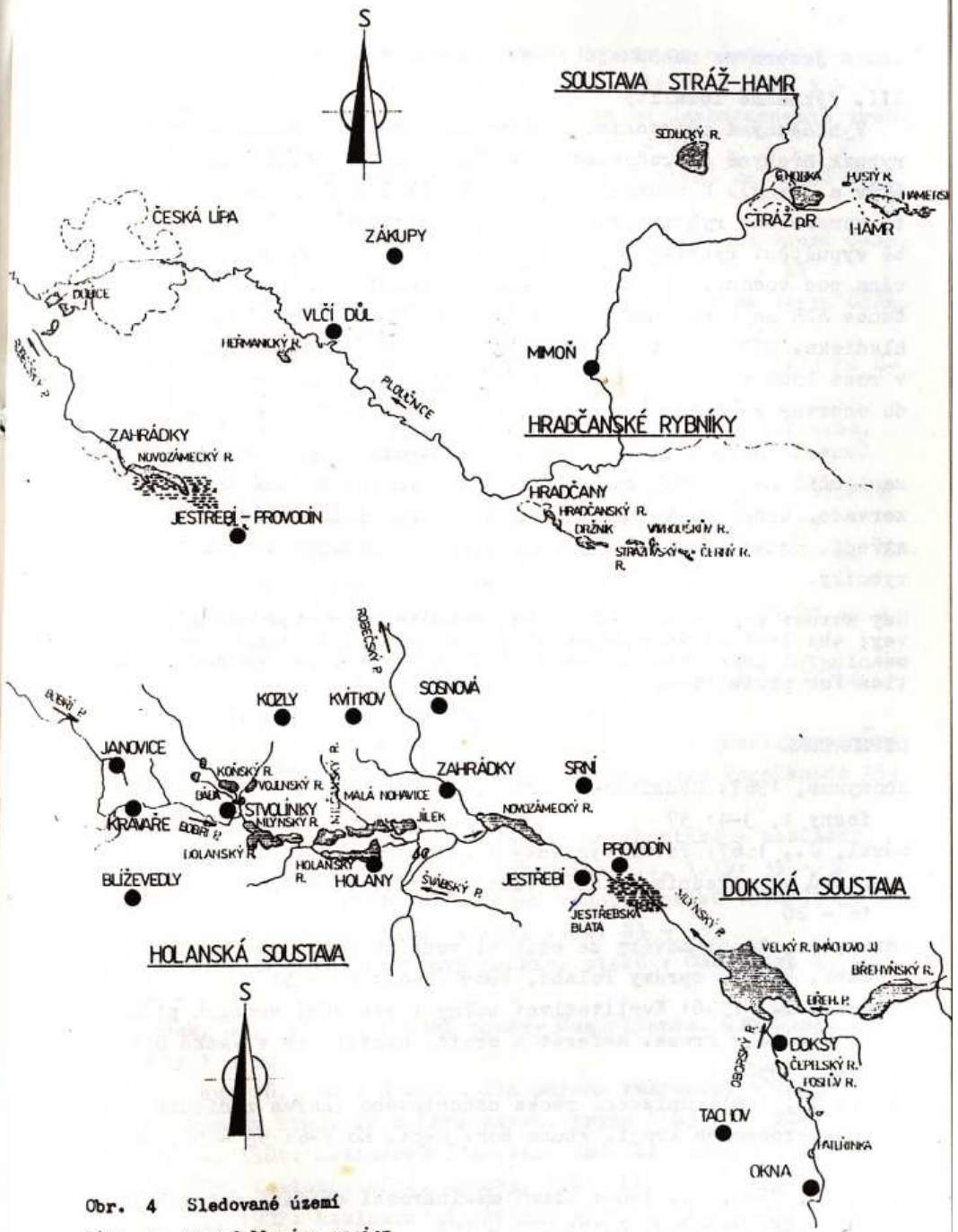

Graph 2 The development of breeding populations of Pochard and Telfed Duck on ponds of Česká Lípa region within 1966 - 1990

VÝVOJ HNĚZDNÍCH STAVŮ RACKA CHECHTAVÉHO NA RYBNÍCÍCH ČESKOLIPSKA ZA OBDOBÍ 1966-1990

Graph 3 The development of breeding population of Black-headed Gull on ponds of Česká Lípa region within 1966 - 1990

Obr. 4 Sledované území
Fig. 4 The following region

chova jezera se nacházejí v zemědělské krajině.

III. Významné lokality

Vyhlášenými přírodními rezervacemi jsou Novozámecký rybník, rybník Břehyně a Hradčanské rybníky (Držník, Strážovský, Vavrouškův a Černý). K ochraně je již několik let navrženo rešerlnišť Hamerského rybníka, zahrnujícího i část vodní plochy (i v době vypuštění rybníka je malá část za ekologickou hrázkou udržována pod vodou). Výsledky sčítání prokázaly opodstatněnost existence SPR na Novozámeckém rybníku a Břehyni z ornitologického hlediska. Dílčí část výsledků sčítání vodních ptáků byla použita v roce 1988 k návrhu Novozámeckého rybníka a Břehyně na zařazení do ochrany evropsky významných ornitologických lokalit při ICBP.

Územní ochranu z ornitologického hlediska by si nepochybně zasloužil Heřmanický rybník, nejspíše formou státní přírodní rezervace, neboť má významnou i botanickou složku přírodního prostředí. Územím, které zasluhuje zvýšenou pozornost jsou Holanské rybníky.

Key words: region of Česká Lípa; results of winter waterfowl survey; the list of species; number changes within longer period; meaningful localities of waterfowl gathering; recommended localities for protection.

LITERATURA

- Anonymus, 1967: Mezinárodní sčítání vodního vtáctva. Ochrana fauny 1, 3-4: 57
- Bártl, J., 1967: První výsledky z mezinárodního sčítání vodních ptáků ve středním Polabí. Vlast. zprávy Polabí, 1967 (1-2): 18 - 20
- Bártl, J., 1969: Závěry ze sčítání vodních ptáků ve středním Polabí. Vlast. zprávy Polabí, 1969 (5-6): 89 - 91
- Bergman, P., 1990: Kvalitativní změny v zimování vodních ptáků na Vltavě v Praze. Referát z ornit. konference v České Skalici, 1990
- Černý, J., 1981: Hnízdní racka chechtavého (*Larus ridibundus* L.) v Severočeském kraji. Fauna Boh. Sept. No 5-6: 53 - 56, Ústí nad Labem
- Folk, Č., Křen, J., 1989: Zimní mezinárodní sčítání vodních ptáků. Naší přírodou, č.12: 282 - 283

- Fiala, V., 1966: Změny početného stavu kachen na náměstských rybnících v období 1985 - 1965. Zoolog. listy 15 (1): 5 - 22
- Fiala, V., 1966: Pozšíření vodního ptactva na Českomoravské vrchovině. Muzeum vysočiny v Jihlavě, 1966; 1 - 51
- Fiala, V., 1972: Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy, 1972: 51 - 54
- Fiala, V., 1972: Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území ČSSR, cíle, skutečnost a možnosti. Zprávy ČSOS 1972: 21 - 27
- Fiala, V., 1973: Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1973 (1): 47 - 52
- Fiala, V., 1974: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1972/73 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1974 (1): 45 - 52
- Fiala, V., 1974: Mezinárodní sčítání vodních ptáků - historie, organizace a cíle. Zprávy ČSOS 1974 č. 15: 31-37
- Fiala, V., 1975 - 76: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1973/74 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1975 - 76: 69 - 84
- Fiala, V., 1977: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1975/76 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1977: 65 - 71
- Fiala, V., 1978: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1976/77 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1978: 93 - 100
- Fiala, V., 1979: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1977/78 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1979: 39 - 50
- Fiala, V., 1979: Sechs Jahre der Internationalen Wasservogelzählung in der ČSSR (1970/71 - 1975/76). Beiträge Vogelkunde 25: 38 - 40
- Fiala, V., 1979: Mezinárodní sčítání vodních ptáků - současný stav a perspektivy. (Súhrn). Pannonicum I., 1979: 35 - 36
- Fiala, V., 1980: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1978/79 na území ČSSR. Vertebratolog. zprávy 1980: 83 - 90
- Fiala, V., 1984: Početní stavy vodních ptáků v ČSR. Živa 6, 1984: 226 - 227
- Chmelíček, J., 1969: Přírodní poměry Českolipska. OPS Česká Lípa, 1969: 1 - 30
- Kolektiv autorů, 1963: Územní plán rajónu rekreační oblasti Doksy - Máchův kraj. Předběžný návrh. Praha 1963: 1 - 244
- Kožená, I., 1981: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1979/80 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy, 1981: 65 - 70
- Kožená, I., 1982: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1980/81 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy, 1982: 91 - 99

- Kožená, I., 1983: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1981/82 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy, 1983: 73 - 80
- Folk, Č., Kožená, I., Křen, J., 1984: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1982/83 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy, 1984: 107 - 115
- Folk, Č., Křen, J., 1985: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1983/84 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy 1985: 93 - 100
- Křen, J., Folk, Č., 1987: Mezinárodní sčítání vodních ptáků 1984/85 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy 1987: 61 - 69
- Křen, J., Folk, Č., 1987: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v lednu 1986 na území ČSR. Vertebratolog. zprávy 1987: 69 - 72
- Ouzký, K., Miles, P., 1967: Mezinárodní sčítání vodních ptáků v Krkonoších. Zpravodaj KRNAP 4/2: 31
- Poliak, M., 1969: Zimné medzinárodne sčítanie vodného vtáctva. Zookroužek informuje, Zoo Brno, 2: 41
- Turoňová, D., 1985: Vegetace Hamerského rybníka v Hamru na Jezeře (severní Čechy). Přeslia Praha, 57: 335 - 357
- Turoňová, D., 1987: Vegetace státní přírodní rezervace Hradčanské rybníky u Limoně. Sbor. Sev. luz. Přír. vědy, Liberec, 16: 127 - 148
- Urbánek, B., Jón, Zd., 1963: Avifauna státní přírodní rezervace "Novozámecký rybník" u České Lípy. SÚPPOP v Praze, 1 - 30, ms.

Adresa autora: RNDr. Miroslav Honců
Okresní muzeum
470 01 Česká Lípa

HNÍZDNÍ ROZŠÍŘENÍ SKORCE VODNÍHO (*Cinclus cinclus* /L./) V ORLICKÝCH HORÁCH

Breeding distribution of Dipper (*Cinclus cinclus* /L./) in the Orlické Mts.

Tomáš Bělka, Miloslav Hromádko, Oldřich Šreibr

V rámci výzkumné činnosti Východočeské pobočky České společnosti ornitologické bylo na území východních Čech uskutečněno mapování hnízdního rozšíření skorce vodního (*Cinclus cinclus*). Akce proti předpokladům nepokryla celé území kraje. Nejlépe byl výzkum proveden v oblasti Orlických hor a Podorlicka, kde byly prozkoumány prakticky všechny významnější vodoteče. Výsledky získané při této akci sloužily za základ podrobnějšího výzkumu biologie skorce vodního.

Většina získaných údajů pochází z roku 1989. V následujícím roce jsme se zaměřili na ověření sporných údajů z předcházejícího roku. Navíc jsme zkontrolovali dosud nezpracované části toků. Akce se na území Orlických hor a Podorlicka zúčastnilo 10 ornitologů, kteří sledovali 7 toků v celkové délce 290 km (tab.1). Vodoteče jsme procházeli od pramene po ústí a hnízdění jednotlivých párů jsme se snažili prokázat nálezem hnízda. U párů s nenalezeným hnízdem jsme se pokusili podle chování ptáků kategorizovat hnízdění alespoň jako pravděpodobné. Zaznamenávali jsme i stará hnízda na opuštěných lokalitách. Tato hnízda nebyla pro výpočet denzity použita, zanesena jsou ale v grafu č. 1.

Na sledovaném území bylo zjištěno 25 obsazených teritorií s hnízdem a hnízdění 15 párů bylo předpokládáno. Denzita stanovená na všechny zkoumané toky činí tedy 1 pár na 7,25 km vodního toku. Nejmenší hustota skorců byla zjištěna na Zlatém potoce (1 pár / 13,75 km vodního toku) - nepočítáme-li řeku Kněžnu, kde nebyl nalezen žádný hnízdící pár; nejvyšší na řece Zdobnici (1 pár / 4,25 km vodního toku). Že mohou skorci hnízdit extrémně blízko sebe, dokumentuje nález dvou hnízd s mláďaty ve vzdálenosti 150 m (Litice, řeka Divoká Orlice).